

**Систематика,
класифікація та
загальні
закономірності
географії ґрунтів**

При систематичному описі і вивченні ґрунтів, як і будь-яких інших природних об'єктів, необхідно наперед задатися тим ступенем точності, з якою бажано визначити той або інший об'єкт, що залежить від масштабу дослідження

Саме слово «ґрунт» уже дає об'єкту якесь визначення, показує його відмінність від інших природно-історичних тіл, скажімо, від гірської породи, дерева, лісу і т.п., звичайно, у випадку, якщо в термін «ґрунт» попередньо вкладене цілком визначене поняття. Якщо необхідно бути більш точним, треба до слова «ґрунт» додати щось ще, якесь визначення, що показує, який саме ґрунт мається на увазі в даному випадку. Ця задача **систематики ґрунтів** розв'язується за допомогою системи **таксономічних одиниць, або рівнів розгляду**

Таксономічні одиниці (таксони) – це класифікаційні, або систематичні одиниці, що показують клас, ранг або місце в системі яких-небудь об’єктів

У ґрунтознавстві таксономічні одиниці – це послідовно супідрядні систематичні категорії, що відображають об’єктивно існуючі в природі групи ґрунтів

В основу сучасної ґрунтової таксономії покладено докучаєвське вчення про ґрунтовий тип, розвинуте згодом у вченнях про типи ґрунтів і типи ґрунтоутворення. Сучасне розуміння типу ґрунту склалося поступово в міру розвитку науки.

Тип ґрунту – велика група ґрунтів, що розвиваються в однотипових біологічних, кліматичних, гідрологічних умовах і характеризуються яскравим проявом основного процесу ґрунтоутворення при можливому сполученні з іншими процесами

Приклади типів ґрунтів: підзолисті ґрунти, чорноземи, сірі лісові ґрунти, сіроземи, червоноземи.

Тип ґрунту – це опорна, основна одиниця систематики ґрунтів.

Типи ґрунтів можуть бути розділені на дрібніші одиниці і, навпаки, об'єднані в більш великі.

Характерні риси і єдність ґрунтового типу визначаються:

- ✓ однотипністю надходження органічних речовин і процесів їхнього розкладання і перетворення в гумус;
- ✓ однотипним комплексом процесів розкладання мінеральної маси і синтезу органо-мінеральних новоутворень;
- ✓ однотипним характером міграції й акумуляції речовин;
- ✓ однотипною будовою ґрунтового профілю і характером генетичних горизонтів;
- ✓ однотипною спрямованістю заходів щодо підвищення і підтримки родючості ґрунтів і меліоративних заходів

Підтип ґрунту – групи ґрунтів у межах типу, що якісно вирізняються проявом основного і додаткового процесів ґрунтоутворення, часто підтипи ґрунтів виділяються як перехідні утворення між близькими (географічно або генетично) типами ґрунтів

Як правило, у межах кожного типу виділяється «центральный», найбільш типовий підтип і ряд перехідних до інших типів. Поява підтипів може бути зумовлена накладенням додаткового **процесу ґрунтоутворення** (дерново-підзолистий ґрунт, чорнозем опідзолений); істотною зміною основної **ознаки типу** (ясно-сірі, сірі, темно-сірі лісові ґрунти); **специфікою розташування в межах ґрунтової зони** (чорнозем південний); **специфікою кліматичної фації в межах ґрунтової зони або підзони** (чорнозем типовий помірний, чорнозем типовий теплий, чорнозем типовий холодний).

Рід ґрунту – групи ґрунтів у межах підтипу, якісні генетичні особливості яких обумовлені впливом комплексу місцевих умов, складом ґрунтоутворних порід, складом і розташуванням ґрунтових вод, реліктовими ознаками субстрату (солонцюваті, солончакові, осолоділі, контактено-глейові, залишково-лугові, залишково-підзолисті ґрунти).

Наприклад, серед підтипу чорноземів типових помірних виділяються наступні роди ґрунтів: звичайні, залишково-підзолисті, глибокозакипаючі, залишково-карбонатні, солонцюваті.

Вид ґрунту – групи ґрунтів у межах роду, що розрізняються ступенем розвитку основного ґрунтоутворного процесу

Наприклад, у межах підзолистих ґрунтів за ступенем розвитку підзолоутворення виділяють види сильно-, середньо- і слабопідзолистих ґрунтів. У межах чорноземів за ступенем розвитку гумусового горизонту виділяють, з одного боку, види малопотужних, середньо-потужних, потужних і надпотужних чорноземів, а з іншого – види мало-, середньо- і багато- гумусних чорноземів

Підвид ґрунту – групи ґрунтів у межах виду, що розрізняються за ступенем розвитку супутнього процесу ґрунтоутворення.

Наприклад, можуть бути виділені в межах середньопотужного малогумусного чорнозему підвиди слабо-, середньо- і сильносолонцюватих ґрунтів.

Різновид ґрунту – групи ґрунтів у межах виду або підвиду, що розрізняються гранулометричним складом верхніх ґрунтових горизонтів (легкосуглинкові, середньосуглинкові, супіщані, глинисті, піщані та інші ґрунти).

Розряд ґрунту – групи ґрунтів, що утворилися на однорідних у літологічному або генетичному відношенні породах (на лесах, морені, алювії, граніті, вапняку і т.д.).

Підрозряд ґрунту – група ґрунтів, що розрізняються ступенем сільськогосподарського освоєння або ступеня еродованості (слабо-, середньо-, сильнозмитий ґрунт, слабо-, середньо-, сильноо-культурений ґрунт).

Отже, повне найменування будь-якою конкретного ґрунту, відповідно до існуючих уявлень, складається з назв усіх таксонів, починаючи з типу ґрунту і кінчаючи тим рівнем, який допускається масштабом дослідження, що особливо важливо враховувати при ґрунтово-картографічних роботах.

Приклад повної назви ґрунту з обліком усіх таксономічних рівнів: чорнозем (тип) типовий помірний промерзаючий (підтип) глибоко закипаючий (рід) середньогумусний середньопотужний (вид) слабосолонцюватий (підвид) важкосуглинковий (різновид) на лесі (розряд) слабо змитий (підрозряд).

Географія ґрунтів – один з важливих розділів ґрунтознавства. Вона вивчає закономірності просторового поширення ґрунтів і є основою їх обліку і оцінки як природного ресурсу. Знання законів географії ґрунтів, зональних і регіональних особливостей ґрунтового покриву потрібне для раціонального використання земельних ресурсів, охорони та меліорації ґрунтів.

Географія ґрунтів виникла і почала розвиватись на початку 80-х рр. ХІХ ст., коли В.В.Докучаєв та його учні заклали основу наукового ґрунтознавства та встановили зональне поширення основних типів ґрунтів. Важливу роль у розвитку географії ґрунтів відіграє картографія.

Основними законами географії ґрунтів є:

- 1) закон горизонтальної зональності
- 2) закон вертикальної зональності
- 3) закон фаціальності ґрунтів
- 4) закон аналогічних топографічних рядів («зональних типів ґрунтових комбінацій»).

В.В.Докучаєв висунув положення, що ґрунти на земній поверхні підкоряються загальному **законові природної широтної зональності**: кожній природній зоні відповідає свій зональний тип ґрунту

У праці «До вчення про зони природи» (1899) В.В. Докучаєв сформував **закон горизонтальної зональності**.

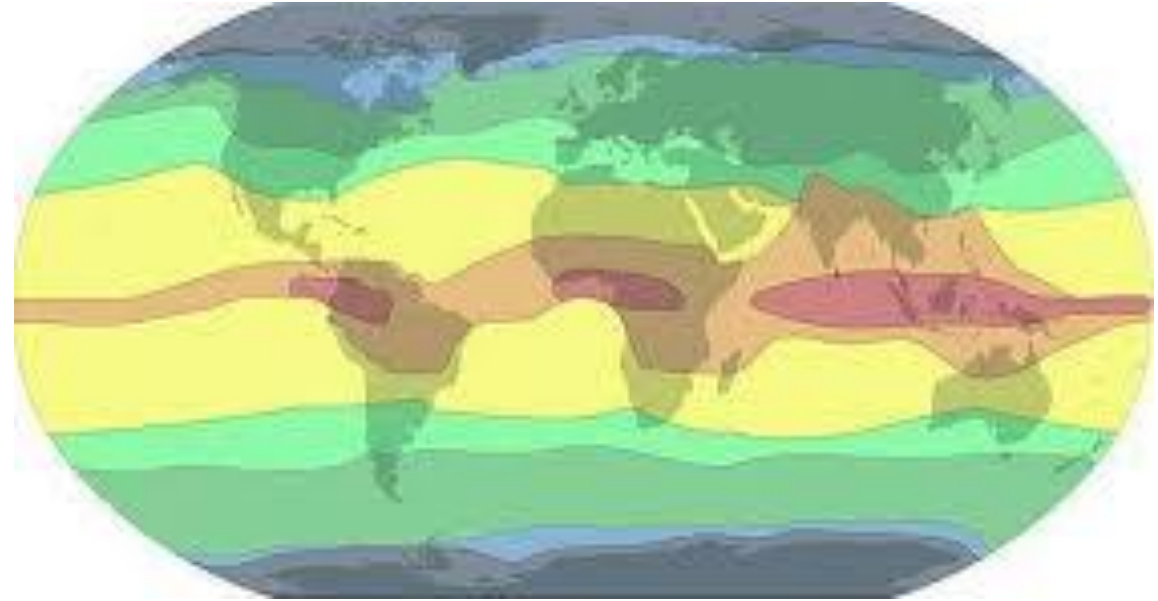
Основні типи ґрунтів поширені на поверхні континентів земної кулі широкими **смугами (зонами)**, які послідовно змінюють одна одну відповідно до зміни клімату, рослинності та інших факторів ґрунтоутворення

Цей закон проявляється в наявності на земній поверхні ґрунтово-біокліматичних поясів, які перетинають континенти.

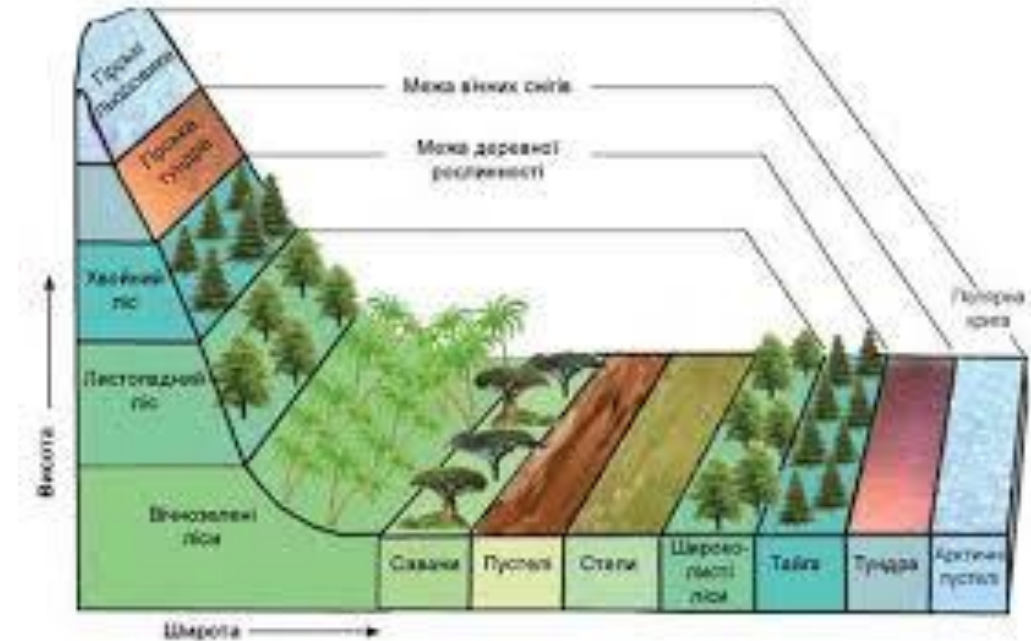
В північній півкулі виділяють п'ять широтних ґрунтово-біокліматичних поясів:

- ✓ полярний
- ✓ бореальний
- ✓ суббореальний
- ✓ субтропічний
- ✓ тропічний

Закон вертикальної зональності
також відкрив В.В Докучаєв.

В гірських системах, згідно із законом, простежується послідовна зміна типів ґрунтів у міру наростання абсолютної висоти від підніжжя гір до їх вершин у зв'язку зі зміною клімату, рослинності та інших факторів ґрунтоутворення. Склад ґрунтових зон у гірських країнах в основному аналогічний складу зон на рівнині.

Закон фаціальності ґрунтів обґрунтували Л.І.Прасолов та І.П.Герасимов.

Суть його полягає в тому, що місцеві провінційні (фаціальні) особливості клімату зумовлюють появу специфічних місцевих ознак ґрунтів і навіть формування інших типів.

Така різноманітність зумовлена неоднаковою континентальністю клімату, неоднаковим сезонним розподілом опадів тощо.

Закон аналогічних топографічних рядів
закладено в працях В.В.Докучаєва,
М.М.Сибірцева, Г.М.Висоцького, М.О.Дімо,
С.О.Захарова, С.С.Неуструєва

Суть закону в тому, що поширення ґрунтів на великих територіях (в межах зон) зумовлене переважно впливом рельєфу, ґрунтоутворюючими породами та іншими місцевими умовами ґрунтоутворення.

Ґрунтово-географічне районування – це поділ території на ґрунтово-географічні регіони, однорідні за структурою ґрунтового покриву, поєднанням факторів ґрунтоутворення і можливостями сільськогосподарського використання ґрунтів.

Для рівнинних територій

1. Ґрунтово-біокліматичні пояси
2. Ґрунтово-біокліматичні області
3. Ґрунтові зони
4. Ґрунтові провінції
5. Ґрунтові округу
6. Ґрунтові райони

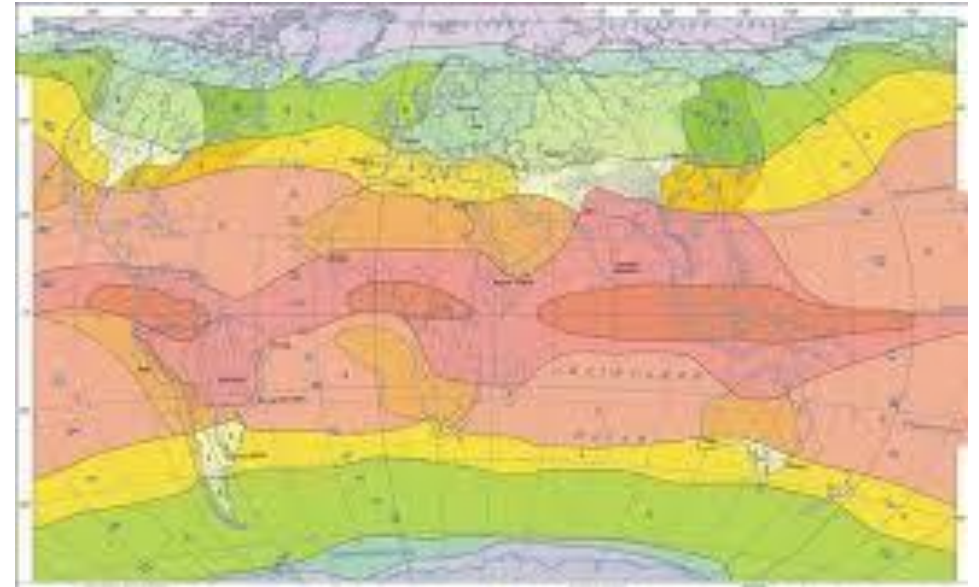

Для гірських територій

1. Ґрунтово-біокліматичні пояси
2. Ґрунтово-біокліматичні області
3. Гірські ґрунтові провінції
4. Гірські ґрунтові зони

Ґрунтово-біокліматичний пояс – це сукупність ґрунтових зон і гірських ґрунтових провінцій, об'єднаних подібністю радіаційних і термічних кліматичних умов (полярний, бореальний, суббореальний, субтропічний, тропічний).

Для кожного поясу характерний свій великий ряд типів ґрунтів, які не зустрічаються в інших поясах. Ці ґрунти мають подібні термічні режими ґрунтоутворення.

Полярний пояс:

П 1 – Північно-Американська, П2 – Євразійська.

Бореальний пояс:

а) тайгово-лісові області:

- ✓ Б1 – Північно-Американська
- ✓ Б2 – Ісландсько-Норвезька
- ✓ Б3 – Європейсько-Сибірська
- ✓ Б4 – Берінгово-Охотська
- ✓ Б5 – Вогняноземельська;

б) мерзотно-тайгові області:

- ✓ Бм1 – Північно-Американська
- ✓ Бм2 – СхідноСибірська

Суббореальний пояс

а) лісові області

СБл1 – Північно-Американська східна

СБл2 – ПівнічноАмериканська західна

СБл3 – Західно-Європейська

СБл4—Східно-Азіатська

СБл5 – Південно-Американська

СБл6 – Новозеландсько-Тасманська

б) степові області:

СБ1 – Північно-Американська

СБ2 – Євразійська

СБ3 – Південно-Американська

в) пустельні і напівпустельні області:

СБп1 – Центрально-Азійська

СБп2 – Північно-Американська,

СБп3— Південно-Американська.

Субтропічний пояс

а) області вологих лісів:

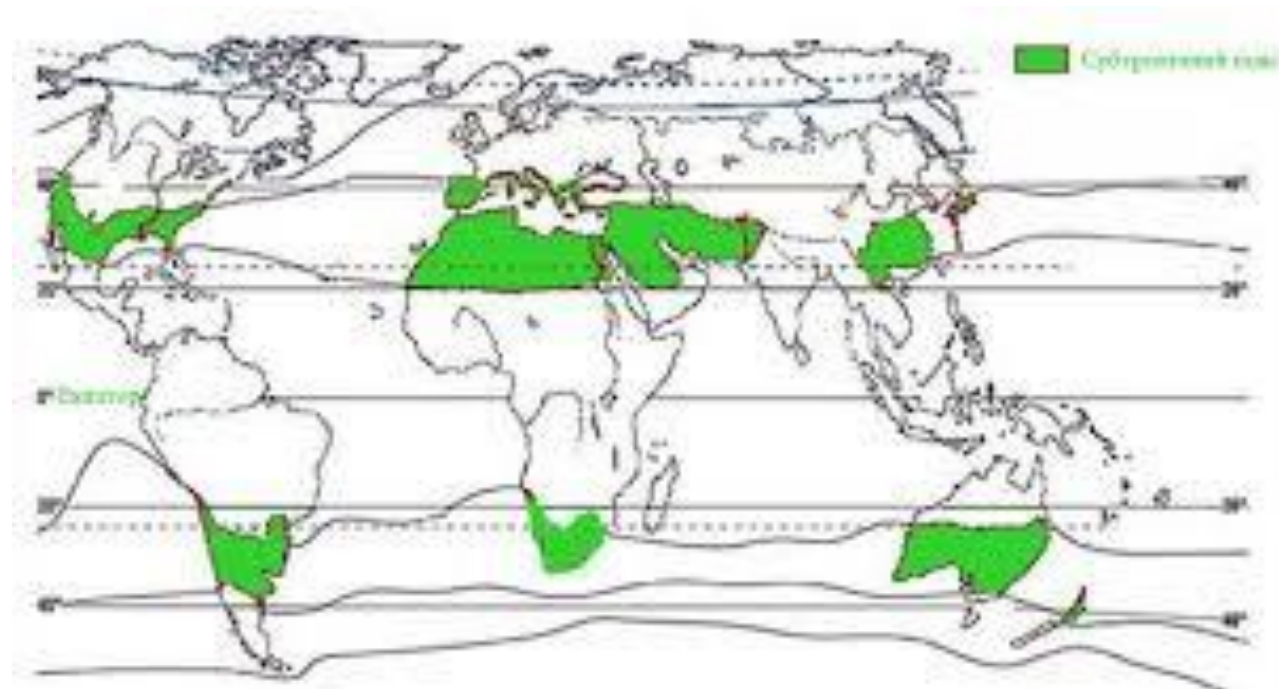
- ✓ СТЛ1 – Північно-Американська
- ✓ СТЛ2 – СхідноАзійська
- ✓ СТЛ3 – Південно-Американська
- ✓ СТЛ4 – Австралійська

б) посушливі області:

- ✓ СТ1 – Північно-Американська
- ✓ СТ2 – Середземноморська
- ✓ СТ3 – Східно-Азіатська
- ✓ СТ4 – Південно-Американська
- ✓ СТ5 – Південно-Африканська
- ✓ СТ6 – Австралійська

в) пустельні і напівпустельні області:

- ✓ СТп1 – Північно-Американська
- ✓ СТп2 – Афро-Азійська
- ✓ СТп3 – Південно-Американська
- ✓ СТп4 – Південно-Африканська
- ✓ СТп5 – Австралійська

Тропічний пояс

а) області вологих лісів:

- ✓ Тл1 – Американська
- ✓ Тл2 – Африканська
- ✓ Тл3 – Австрало-Азійська

б) саванні області:

- ✓ ТІ – Центрально-Американська
- ✓ Т2 – ПівденноАмериканська
- ✓ Т3 – Афро-Азійська
- ✓ Т4 – Австралійська

в) пустельні і напівпустельні області:

- ✓ Тп1 – Південно-Американська
- ✓ Тп2 – Афро-Азійська
- ✓ Тп3 – Південно-Африканська
- ✓ Тп4 – Австралійська

Ґрунтово-біокліматична область – це сукупність ґрунтових зон і гірських провінцій, об’єднаних (крім радіаційних і термічних умов) подібними умовами зволоження і континентальності, які зумовлюють особливості ґрунтоутворення, вивітрювання і розвитку рослинності на даній території.

Ґрунтовий покрив областей більш однорідний, чим поясів, але все ж він складається з декількох зональних і супутніх інтразональних ґрунтових типів. Тому в кожній області виділяють звичайно 2-3 ґрунтові зони

За ступенем континентальності

області поділяють на:

- ✓ океанічні
- ✓ континентальні
- ✓ екстраконтинентальні

За характером зволоження:

- ✓ на гумідні (з лісовим, тайговим або тундровим рослинним покривом)
- ✓ перехідні (субгумідні, субаридні – з степовим, ксерофітно-лісовим і саванним рослинним покривом)
- ✓ аридні та екстрааридні (з напівпустельним та пустельним рослинним покривом)

Ґрунтова зона – ареал одного або двох зональних типів ґрунтів і супутніх йому інтразональних ґрунтів. Всередині ґрунтових зон на переході до сусідніх зон виділяються **ґрунтові підзони** – частини зони, витягнуті в тому ж напрямку, на території яких розповсюджені певні зональні підтипи ґрунтів.

Ґрунтова провінція – частина ґрунтової зони, яка відрізняється специфічними особливостями ґрунтів і умовами ґрунтоутворення (зволоження, континентальність клімату, температура).

Ґрунтовий округ – частина ґрунтової провінції з певним типом структур ґрунтового покриву, який зумовлений характером рельєфу і ґрунтоутворюючих порід

Ґрунтовий район – частина ґрунтового округу, яка характеризується однотипною структурою ґрунтового покриву (закономірним чергуванням в межах району тих самих ґрунтових комплексів). Райони відрізняються лише кількісним співвідношенням родів, видів та різновидів ґрунтів.

Гірська ґрунтова провінція – ареал поширення чітко визначеного ряду вертикальних ґрунтових зон, який зумовлений положенням гірської країни в системі ґрунтовобіокліматичних областе

Районування (зонування) земель здійснюється з урахуванням природних умов, агробіологічних особливостей сільськогосподарських культур, напрямів розвитку господарської діяльності та вимог екологічної безпеки шляхом обстеження стану земель і ґрунтів, збирання, аналізу, систематизації та узагальнення даних, що характеризують стан та особливості охорони і використання земель за окремими регіонами (зонами, провінціями, округами) або адміністративно-територіальними одиницями, проведення інших робіт.

Природно-сільськогосподарське районування земель - це поділ території з урахуванням природних умов та агробіологічних вимог сільськогосподарських культур. Природно-сільськогосподарське районування земель є основою для оцінки земель і розроблення землевпорядної документації щодо використання та охорони земель. Використання та охорона сільськогосподарських угідь здійснюються відповідно до природно-сільськогосподарського районування.

Порядок здійснення природно-сільськогосподарського районування механізм здійснення природно-сільськогосподарського, еколого-економічного, протиерозійного та інших видів районування земель визначений відповідно до [Порядку здійснення природно-сільськогосподарського, еколого-економічного, протиерозійного та інших видів районування земель.](#)

Районування земель здійснюється з урахуванням природних умов, агробіологічних особливостей сільськогосподарських культур, напрямів розвитку господарської діяльності та вимог екологічної безпеки шляхом обстеження стану земель і ґрунтів, збирання, аналізу, систематизації та узагальнення даних, що характеризують стан та особливості охорони і використання земель за окремими регіонами (зонами, провінціями, округами) або адміністративно-територіальними одиницями, проведення інших робіт.

Мета природно-сільськогосподарського районування земель визначена Законом України «Про землеустрій» і полягає в обліку і відображенні положення земель з урахуванням природних умов та агробіологічних вимог сільськогосподарських культур у єдиній системі класифікації. Таке районування при здійсненні землеустрою є основою для проведення оцінки земель, розробки схем і проектів використання та охорони земель.

Природно-сільськогосподарське, еколого-економічне, протиерозійне та інші види районування (зонування) земель включає в себе:

поділ земель за цільовим призначенням з урахуванням природних умов, агробіологічних вимог сільськогосподарських культур, розвитку господарської діяльності та пріоритету вимог екологічної безпеки

установлення вимог щодо раціонального використання земель відповідно до району (зони)

визначення територій, що потребують особливого захисту від антропогенного впливу

установлення у межах окремих зон необхідних видів екологічних обмежень щодо використання земель або ґрунтів з урахуванням їх геоморфологічних, природнокліматичних, ґрунтових, протиерозійних та інших особливостей відповідно до екологічного району (зони)

Критерії районування земель

Критерії	Характеристики, що враховуються при районуванні
Природно-сільськогосподарські	кліматичні, геоморфологічні, гідрологічні умови, властивості ґрунтів, площа деградованих і малопродуктивних земель тощо
Еколого-економічні	рівень перетворення природного середовища, його стійкість до антропогенного навантаження та ступінь ураженості території негативними геологічними процесами
Протиерозійні	інтенсивність ерозійних процесів, їх причини, ступінь та динаміка еродованості ґрунтів, однотипність протиерозійних заходів
Інші критерії	кількісний вміст токсичних забруднюючих речовин (пестициди, важкі метали, радіонукліди тощо), мікроелементів та ступінь придатності ґрунтів для вирощування сільськогосподарських культур

Відображення результатів природно-сільськогосподарського районування земель

Група даних	Об'єкти відображення
природно-сільськогосподарські	межі природно-сільськогосподарських зон, провінцій, округів, районів, гірських природно-сільськогосподарських областей, ґрунтовий покрив, його якісний стан, наявність особливо цінних, а також деградованих і малопродуктивних ґрунтів тощо.
еколого-економічні	ступінь перетворення природного середовища внаслідок антропогенного впливу, рівень використання (залучення) природних ресурсів, характеристика природно-ресурсного потенціалу, стійкості природного середовища до антропогенного навантаження, рівня цього навантаження, несприятливі природно-антропогенні процеси та еколого-економічна оцінка території
протиерозійні	стан еродованості ґрунтів, інтенсивність ерозійних процесів, їх динаміка, природні та антропогенні передумови розвитку ерозії. На основі таких схем (карт) здійснюється прогнозування процесів ерозії з метою визначення відповідних протиерозійних заходів
екологічні	забруднення ґрунтів пестицидами, важкими металами, радіонуклідами тощо
інші дані	ступінь забезпечення ґрунтів поживними речовинами, мікроелементами та придатність для вирощування основних сільськогосподарських культур

Схеми (карти) природно-сільськогосподарського, еколого-економічного, протиерозійного та інших видів районування земель розробляються відповідно до вимог законодавства.

Схеми (карти) природно-сільськогосподарського, еколого-економічного, протиерозійного та інших видів районування земель затверджуються органом, який прийняв рішення про проведення такого районування (крім природно-сільськогосподарського районування у складі технічної документації із загальнонаціональної (всеукраїнської) нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення).

Система природно-сільськогосподарського районування земель

Природно-сільськогосподарське районування земель будується за системою, яка являє собою ієрархічні взаємопідпорядковані таксономічні виділи, - від природно-сільськогосподарської зони до природно-сільськогосподарського району в межах рівнинної частини України і від гірської природно-сільськогосподарської області до природно-сільськогосподарського району в межах гірських систем України.

Відділи	Характеристика відділу
Природно-сільськогосподарська зона	найвища таксономічна одиниця районування території України, яка характеризується відповідним балансом тепла і вологи, що визначає головні особливості ґрунтоутворення, формує зональні типи і підтипи ґрунтів, яким притаманні зональні типи сільськогосподарського виробництва, визначеним співвідношенням земельних, у тому числі сільськогосподарських угідь, а також певними системами агротехнічних і меліоративних заходів.
Природно-сільськогосподарська провінція	частина зони, що характеризується фаціальними особливостями ґрунтового покриву, з наростанням континентальності клімату (у тому числі тривалості вегетаційного періоду, його тепло- і вологозабезпеченості, сніжності зими, наявності суховійних явищ тощо). Для кожної провінції притаманні певний набір вирощуваних сільськогосподарських культур і відповідна агротехніка.

Відділи	Характеристика відділу
Природно-сільськогосподарський округ	частина провінції, яка відрізняється геоморфологічними та гідрологічними особливостями, характером ґрунтоутворюючих порід, макро- і мезокліматом, а також контурністю сільськогосподарських угідь і особливостями прояву процесів деградації земель та ґрунтів. Округи виділяються головним чином за узагальненим типом рельєфу і характером ґрунтоутворюючих порід.
Природно-сільськогосподарський район	ареал у межах адміністративно-територіальної одиниці - області, який є частиною природно-сільськогосподарського округу та характеризується відносно однорідними ґрунтово-кліматичними умовами, подібністю розчленування і дренажності території та інших показників, що впливають на продуктивність використання земель. Районам притаманна певна структура ґрунтового покриву, подібність основних генетичних властивостей ґрунтів, єдність кліматичних, гідрологічних і геоморфологічних умов, тобто факторів, які кардинально впливають на родючість ґрунтів, рівень використання земель і ефективність сільськогосподарського виробництва.
Гірська природно-сільськогосподарська	гірська система, що відзначається різноманітними типами висотної поясності, з якими пов'язані особливості сільськогосподарського використання земель. Поділ гірської природно-сільськогосподарської області на провінції, округи

В Україні виділяється п'ять природно-сільськогосподарських зон:

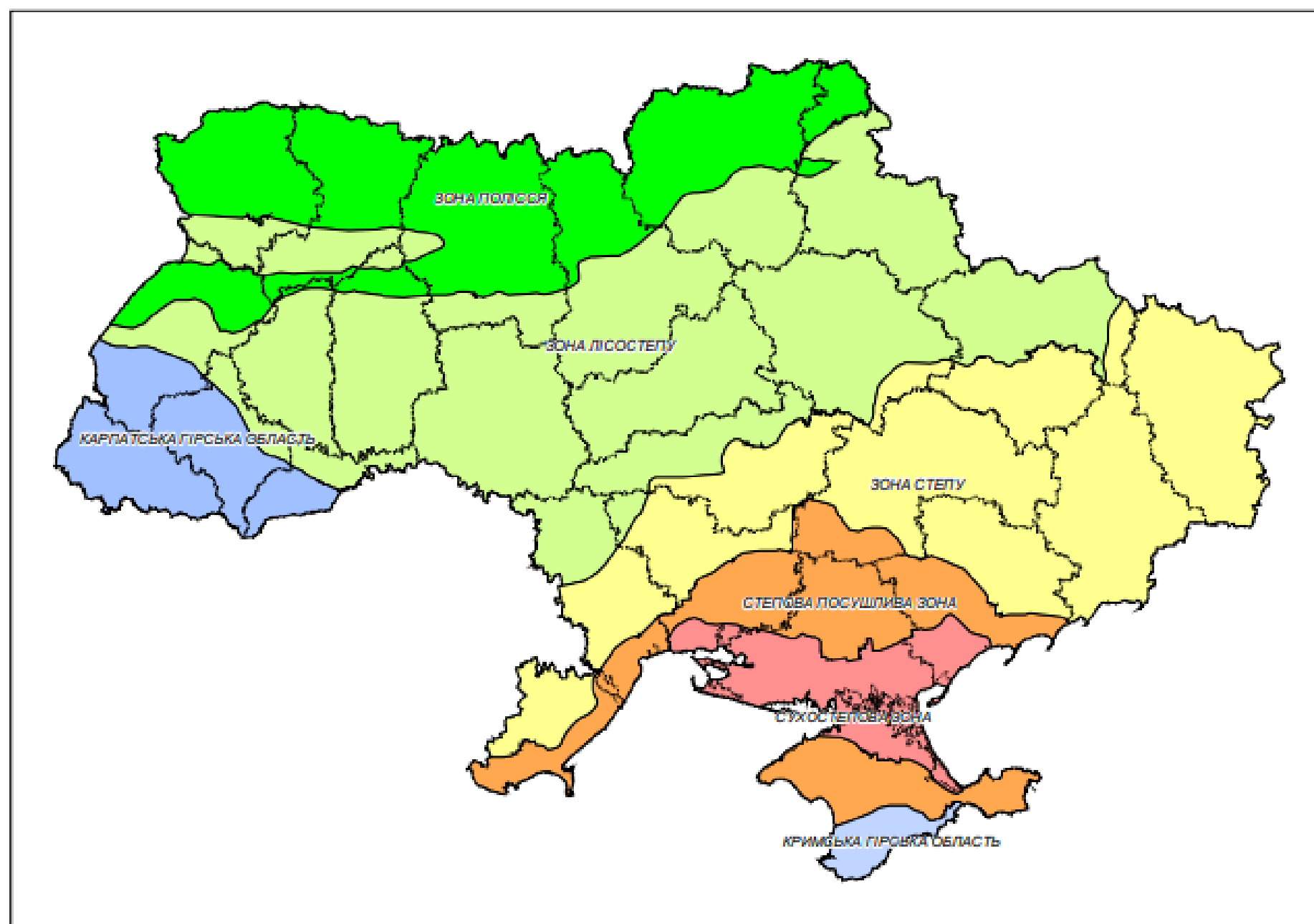
- природно-сільськогосподарська зона Полісся;
- природно-сільськогосподарська зона Лісостепу;
- природно-сільськогосподарська зона Степу;
- природно-сільськогосподарська зона Степу Посушливого;
- Сухостепова природно-сільськогосподарська зона;

та двох гірських областей:

- Карпатська гірська область;
- Кримська гірська область.

На території України природно-сільськогосподарські зони розміщуються у субширотному напрямку – з півночі на південь у вище зазначеному переліку. У цьому ж напрямку наростає ксероморфність клімату, змінюється структура ґрунтового покриву, а також ландшафтний устрій, що обумовлює і обов’язкову диференціацію технологічних заходів щодо використання і охорони земель.

Гірські області характеризується висотною поясністю ландшафтів, де умови використання земель дуже відрізняються від умов на рівнині. Досить чіткі тектоніко-орографічні межі між рівниною і гірськими країнами проявляються в зміні рівнинних ландшафтів на висотно-поясні гірські

Рис. 3.1. – Природно-сільськогосподарські зони та гірські області України

На території України природно-сільськогосподарські провінції розміщуються у субмеридіональному напрямку – з заходу на схід. У цьому ж напрямку наростає ксероморфність клімату, змінюється структура ґрунтового покриву, а також ландшафтний устрій, що обумовлює і обов’язкову диференціацію технологічних заходів щодо використання і охорони земель.

Гірські природно-сільськогосподарські провінції характеризується висотною поясністю ландшафтів, де умови використання земель дуже відрізняються від умов на рівнині. Досить чіткі тектоніко-орографічні межі між рівниною і гірськими країнами проявляються в зміні рівнинних ландшафтів на висотно-поясні гірські.

У межах п’яти природно-сільськогосподарських зон та двох гірських областей України обґрунтовано виділено дев’ятнадцять природно-сільськогосподарських провінцій.

Еколого-господарська характеристика природно-сільськогосподарських провінцій.

Природно-сільськогосподарська зона Полісся (П):

- ✓ Поліська Західна провінція (П1);
- ✓ Поліська Правобережна провінція (П2);
- ✓ Поліська Лівобережна провінція (П3);

Природно-сільськогосподарська зона Лісостепу (ЛС):

- ✓ Лісостепова Західна провінція (ЛС1);
- ✓ Лісостепова Правобережна провінція (ЛС2);
- ✓ Лісостепова Лівобережна провінція (ЛС3);

Природно-сільськогосподарська зона Степу (С):

- ✓ Степова Придунайська провінція (С1);
- ✓ Степова Правобережна провінція (С2);
- ✓ Степова Лівобережна провінція (С3);

Еколого-господарська характеристика природно-сільськогосподарських провінцій.

Степова Посушлива природно-сільськогосподарська зона (СП):

- ✓ Степова посушлива Придунайська провінція (СП1);
- ✓ Степова посушлива Правобережна провінція (СП2);
- ✓ Степова посушлива Лівобережна провінція (СП3);
- ✓ Степова посушлива Північно-Кримська провінція (СП4);

Сухостепова природно-сільськогосподарська зона (СС):

- ✓ Сухостепова Присиваська провінція (СС1);

Карпатська гірська область (ГК):

- ✓ Провінція Передкарпаття (ГК1);
- ✓ Провінція Карпати (ГК2);
- ✓ Провінція Закарпаття (ГК3);

Кримська гірська область (ГКр):

- ✓ Провінція Кримські гори і передгір'я (ГКр1);
- ✓ Провінція Південний берег Криму (ГКр2).

Рис.3.2. – Природно-сільськогосподарські провінції України

У межах дев'ятнадцяти природно-сільськогосподарських провінцій України обґрунтовано виділено тридцять три природно-сільськогосподарські округи, у тому числі один підокруг, та уточнена їх назва. Назва округів відображає перш за все їх географічне положення.

Ієрархія природно-сільськогосподарських таксонів України

Зона	Провінція	Округ
Полісся	Поліська Західна	Прип'ятсько-Поліський Західно-Поліський Мало-Поліський
	Поліська Правобережна	Житомирсько-Поліський Правобережно-Поліський
	Поліська Лівобережна	Чернігівсько-Поліський
Лісостепу	Лісостепова Західна	Рівненсько-Луцький Новоград-Волинський підокруг Дністровсько-Західнобузький Опільський Середньо-Дністровський
	Лісостепова Правобережна	Придністровсько-Подільський Бузький-Середньо-Дніпровський Придніпровський

	Лісостепова Лівобережна	Середньо-Дніпровсько-Сеймський Ворскло-Сульський Харківсько-Оскольський
Степу	Степова Придунайська	Задністровський
	Степова Правобережна	Південно-Бузько-Інгульський
	Степова Лівобережна	Донецько-Дніпровський Оскольсько-Айдарський Донецький
Степова посушлива	Степова посушлива Придунайська	Дунайсько-Дністровський
	Степова посушлива Правобережна	Дністровсько-Нижньо-Дніпровський
	Степова посушлива Лівобережна	Дніпровсько-Приазовський
	Степова посушлива Північно-Кримська	Кримський
Сухостепова	Сухостепова Присивашська	Присивашський
Карпатська гірська область	Передкарпаття	Верхньо-Дністровський Черемошсько-Серетський
	Карпати	Карпатський гірсько-лісовий
	Закарпаття	Закарпатський
Кримська гірська область	Кримські гори та передгір'я	Кримський гірсько-передгірський
	Південний берег Криму	Кримський південнобережний Низькогірський

Прип'ятсько-Поліський округ. Прип'ятсько-Поліський округ включає землі Волинської та Рівненської адміністративних областей.

Західно-Поліський округ. Західно-Поліський округ включає землі центральної частини Волинської та Рівненської адміністративних областей.

Мало-Поліський округ. Мало-Поліський округ включає землі Львівської, Рівненської та Тернопільської адміністративних областей.

Житомирсько-Поліський округ. Житомирсько-Поліський округ включає землі Житомирської, Рівненської та Хмельницької адміністративних областей.

Правобережно-Поліський округ. Правобережно-Поліський округ включає землі Київської адміністративної області.

Чернігівсько-Поліський округ. Чернігівсько-Поліський округ включає землі Київської, Чернігівської та Сумської адміністративних областей.

Рівненсько-Луцький округ. Рівненсько-Луцький округ включає землі Волинської та Рівненської адміністративних областей.

Новоград-Волинський підокруг. Новоград-Волинський підокруг розташований у західній частині Житомирської області у середній течії р. Случ.

Дністровсько-Західнобузький округ. Дністровсько-Західнобузький округ включає землі Львівської та Тернопільської адміністративних областей.

Опільський округ. Опільський округ включає землі ІваноФранківської та Тернопільської адміністративних областей.

Середньо-Дністровський округ. Середньо-Дністровський округ включає землі Тернопільської та Чернівецької адміністративних областей.

Придністровсько-Подільський округ. Придністровсько-Подільський округ включає землі Вінницької, Одеської та Хмельницької адміністративних областей.

Бузько-Середньо-Дніпровський округ. Бузько-СередньоДніпровський округ включає землі Вінницької, Житомирської, Київської, Кіровоградської, Миколаївської, Черкаської та Хмельницької адміністративних областей.

Придніпровський округ. Придніпровський округ простягається досить вузькою смугою вздовж правого берега Дніпра від Києва до межі Степової зони і включає землі Київської, Кіровоградської та Черкаської адміністративних областей.

Середньо-Дніпровсько-Сеймський округ. Середньо-ДніпровськоСеймський округ включає землі Київської, Полтавської, Сумської та Чернігівської адміністративних областей

Ворскло-Сульський округ. Ворскло-Сульський включає землі Полтавської, Сумської і Чернігівської областей.

Задністровський округ. Задністровський округ включає землі Одеської адміністративної області.

Південно-Бузько-Інгульський округ. Південно-Бузько-Інгульський округ включає землі Дніпропетровської, Миколаївської та Одеської адміністративних областей.

Донецько-Дніпровський округ. Донецько-Дніпровський округ включає землі Запорізької, Дніпропетровської, Донецької та Полтавської адміністративних областей.

Оскольсько-Айдарський округ. Оскольсько-Айдарський округ включає землі Донецької, Луганської та Харківської адміністративних областей.

Донецький округ. Донецький округ включає землі Донецької та Луганської адміністративних областей.

Дунайсько-Дністровський округ. Дунайсько-Дністровський округ включає землі Одеської адміністративної області

Дністровсько-Нижньо-Дніпровський округ. Дністровсько-НижньоДніпровський округ включає землі Дніпропетровської, Миколаївської, Одеської та Херсонської адміністративних областей.

Дніпровсько-Приазовський округ. Дніпровсько-Приазовський округ включає землі Запорізької та Херсонської адміністративних областей.

Кримський округ. Кримський округ займає північну частину Кримського півострова.

Присивашський округ. Присивашський округ включає землі АР Крим та Херсонської адміністративної області.

Верхньо-Дністровський округ. Верхньо-Дністровський округ включає землі Івано-Франківської та Львівської адміністративних областей.

Черемошсько-Серетський округ. Черемошсько-Серетський округ включає землі Чернівецької адміністративної області.

Карпатський гірсько-лісовий округ. Карпатський гірсько-лісовий округ включає землі Закарпатської, Івано-Франківської та Чернівецької адміністративних областей

Закарпатський округ. Закарпатський округ включає землі Закарпатської адміністративної області.

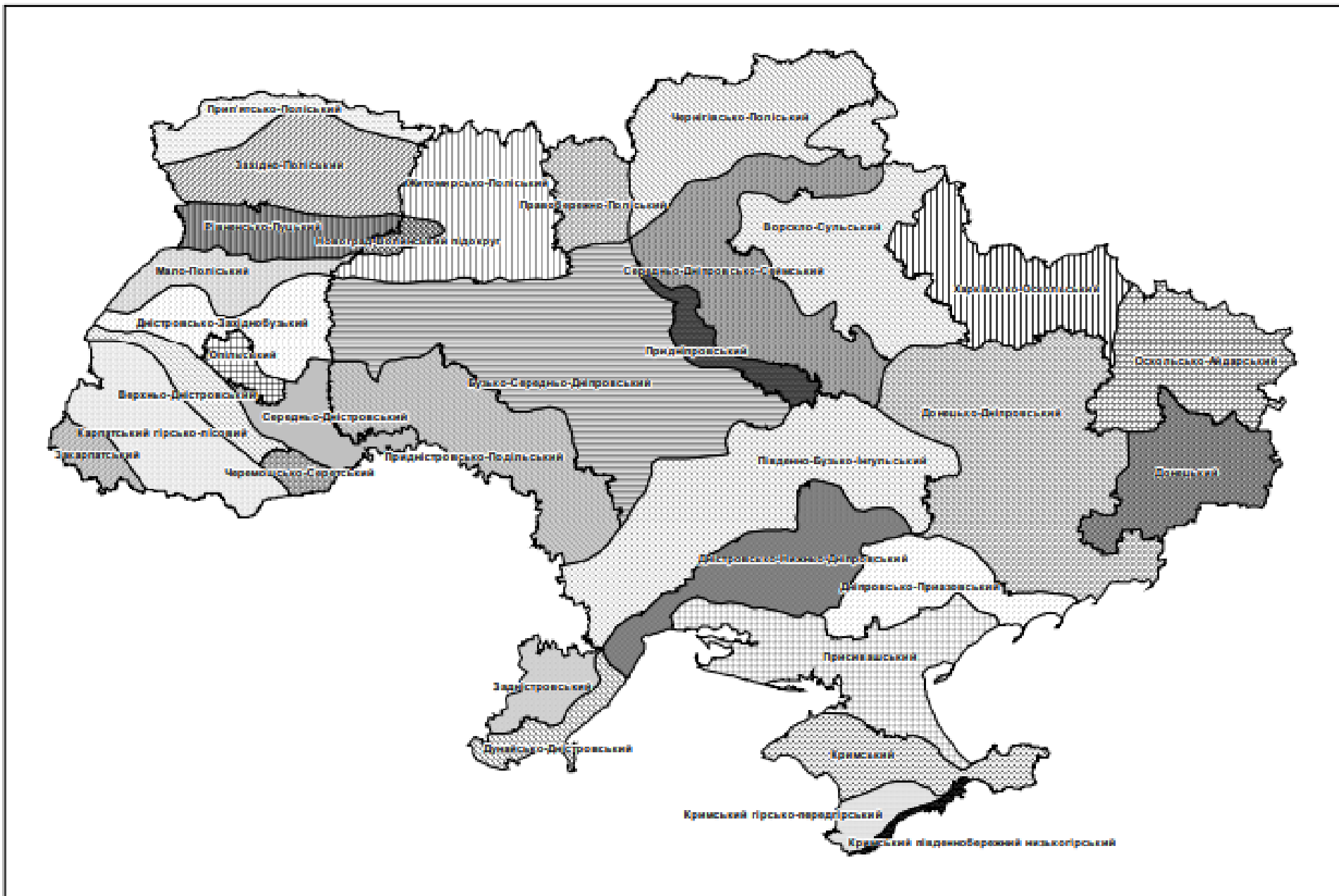

Рис 3.3. Схема розташування природно-сільськогосподарських округів

Природно-сільськогосподарський район розглядається як складова частина округу, яка характеризується подібністю основних генетичних властивостей ґрунтів, специфічною структурою ґрунтового покриву, сукупністю кліматичних, гідрологічних, геоморфологічних умов, відповідним співвідношенням меліорованих земель, тобто факторами, які кардинально впливають на продуктивність земель і ефективність сільськогосподарського виробництва. Виділення районів проводиться в межах області, приймаючи землекористування, його ґрунтовий покрив, за елементарну одиницю районування.

Виділення природно-сільськогосподарських районів передбачає дотримання таких вимог: границі районів повинні співпадати з межами землекористувань; в межах районів кожна окрема агровиробнича група ґрунтів повинна характеризуватися подібністю процесів ґрунтоутворення, обумовлених генетичною однорідністю, механічним складом, змитістю і дефльованістю ґрунтів, ступенем їх окультуреності тощо, а також динамікою гідрологічного режиму в зонах зрошення і осушення; кількість господарств, які входять в район.

Рис. 3.4. Схема (карта) природно-сільськогосподарського районування України

Схеми (карту) природно-сільськогосподарського районування земель

За результатами робіт із районування (зонування) земель складається відповідна схеми (карта). Схему (карту) природно-сільськогосподарського районування земель розробляють послідовно - від найвищих таксономічних одиниць (природно-сільськогосподарських зон та гірських природно-сільськогосподарських областей) до нижчих таксонів (провінцій, округів, районів). Для кожної таксономічної одиниці враховують притаманні їй поєднання природних умов і пов'язані з ними особливості використання земель, насамперед сільськогосподарського призначення.

Схему (карту) природно-сільськогосподарського районування земель розробляють у певному масштабі:

- в електронній формі - не менше 1:10000;
- в паперовій формі - не менше 1:500000.